

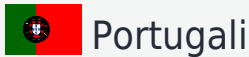
[Etusivu](#) > ... > [Perhe- ja Perintöoikeudelliset Asiat](#) > [Vanhempainvastuu: Huoltajuus ja Tapaamisoikeus](#) Portugal

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Sisällön tuottaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huolto ja vanhempainvastuu tarkoittavat vanhemmille kuuluvia valtuuksia ja velvollisuuksia lastensa suhteen. Lapsi on huollettava, kunnes hänestä tulee täysi-ikäinen tai hänet julistetaan muuten täysivaltaiseksi (Portugalin siviililain (*Código Civil*) 1877 §). Lapsesta tulee täysi-ikäinen hänen täyttäessään 18. Täysivaltaiseksi voidaan julistaa 16 vuotta täyttänyt alaikäinen, joka menee naimisiin (siviililain 132 §).

Lapsen huoltajalla on seuraavat valtuudet ja velvollisuudet lapsen suhteen (siviililain 1877-1920-C §):

- Huoltajalla on kasvatusturvallisuus, johon kuuluu velvollisuus tarjota lapselle peruskoulutus ja ammatillinen koulutus erityisesti, jos lapsella on jokin fyysinen tai henkinen vamma.
- Huoltajalla on velvollisuus edistää mahdollisuuksiensa mukaan lapsensa fyysistä ja henkistä kehitystä.
- Huoltajalla on velvollisuus elättää lapsensa ja vastata lapsen turvallisuuteen, terveyteen ja koulutukseen liittyvistä menoista.
- Huoltajalla on valtuudet edustaa lastaan.
- Huoltajalla on velvollisuus hallinnoida lapsensa omaisuutta yhtä huolellisesti kuin omaa omaisuuttaan.
- Huoltajalla on velvollisuus huolehtia lapsesta ja valtuudet päättää lapsen asuinpaikasta.
- Huoltajalla on valtuudet huolehtia lapsen palauttamisesta tarvittaessa viranomaisten avulla, jos lapsi lähtee tai viedään kodistaan.
- Huoltajalla on valtuudet päättää alle 16-vuotiaan lapsen uskonnollisesta kasvatuksesta.
- Huoltajalla on velvollisuus ottaa huomioon lapsen mielipide tärkeissä perheeseen liittyvissä asioissa ja antaa lapselle mahdollisuus tehdä omaan elämäänsä liittyviä päätöksiä lapsen kehitysaste huomioon ottaen.

Näiden vastineeksi:

- Lapsella on velvollisuus totella vanhempiaan.
- Lapsi ei voi lähteä pois vanhempiensa kodista tai kodista, johon vanhemmat hänet osoittavat, eikä häntä saa viedä sieltä.
- Vanhemmat vapautetaan velvollisuudestaan elättää lapsi ja vastata lapsen turvallisuuteen, terveyteen ja koulutukseen liittyvistä menoista sikäli kuin lapsi pystyy vastaamaan näistä itse tekemänsä työn tai muiden tulojensa avulla.
- Vanhemmat voivat käyttää lapsen omaisuudesta saatavia tuloja lapsen elättämisestä, turvallisuudesta, terveydestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin sekä kohtuuden rajoissa myös perheen muihin tarpeisiin.
- Vanhemmilla ei ole velvollisuutta taata lapsensa omaisuutta sen haltijoina, lukuun ottamatta omaisuuteen sisältyviä arvopapereita, kun tuomioistuimien katsoo tämän olevan välttämätöntä omaisuuden arvon perusteella.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Pääsääntöisesti vanhempainvastuu on lapsen vanhemmilla (siviililain 1901 §).

Vanhemmat toimivat huoltajina yhteisymmärryksessä. Jos yhteisymmärrystä erityisen merkittävässä kysymyksissä ei löydy, jompikumpi vanhemmista voi viedä asian oikeuteen sovittelavaksi. Jos sovittelu ei ole mahdollista, tuomioistuimien kuulee lasta ennen ratkaisuaan, ellei sillä ole painavia syitä olla kuulematta lasta.

Jos vanhemmuus on vahvistettu vain toisen vanhemman osalta, lapsen huoltajuus voidaan määrätä tuomioistuimen päätöksellä myös tämän vanhemman avio- tai avopuolisolle, jolloin nämä molemmat toimivat lapsen huoltajina. Tällöin yhteishuoltajuus riippuu vanhemman ja tämän avio- tai avopuolison hakemuksesta. Tuomioistuimen on mahdollisuuksien mukaan kuultava lasta (siviililain 1904a §)

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Kyllä, seuraavin edellytyksin:

Toisen tai molempien vanhempien estyminen(siviililain 1903 §):

Kun jompikumpi vanhemmista ei kykene toimimaan huoltajana poissaolon, vajaavaltaisuuden tai muun tuomioistuimessa vahvistetun esteen vuoksi, huoltajana toimii toinen vanhempi. Jos tuomioistuin katsoo, ettei toinenkaan vanhempi ole kykenevä lapsen huoltajaksi, huoltajaksi määrätään joku seuraavista henkilöistä seuraavassa järjestyksessä (siviililain 1903 §):

- toisen vanhemman avio- tai avopuoliso
- toisen vanhemman lähisukulainen.

Näitä sääntöjä sovelletaan tarvittavin muutoksin myös silloin, kun vanhemmuus on vahvistettu vain toisen vanhemman osalta.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen, avio- tai avoliitto purkautuu ja omaisuus jaetaan, vanhempainvastuu määräytyy seuraavien periaatteiden mukaisesti (siviililain 1906 §):

- Lapsen elämän kannalta erityisen tärkeissä kysymyksissä vanhempainvastuuta käyttävät molemmat vanhemmat yhdessä samoin ehdoin kuin avioliiton aikana. Ilmeisen kiireellisessä tilanteessa kumpikin vanhemmista voi kuitenkin toimia yksin, mutta hänen on annettava tieto asiasta toiselle vanhemmalle mahdollisimman pian.
- Jos yhteinen vanhempainvastuu lapsen elämän kannalta erityisen tärkeissä kysymyksissä osoittautuu lapsen edun vastaiseksi, tuomioistuin antaa perustellun päätöksen siitä, että näissä asioissa vanhempainvastuuta käyttää vain toinen vanhemmista.
- Lapsen arkeen liittyviä asioita koskevaa vanhempainvastuuta käyttää se vanhempi, jonka luona lapsi asuu vakituisesti tai jonka luona lapsi oleskelee tilapäisesti. Jälkimmäisessä tapauksessa vanhempainvastuuta käyttävä vanhempi ei saisi kuitenkaan toimia vastoin tärkeimpiä kasvatukseen liittyviä linjauksia, jotka se vanhempi, jonka luona lapsi asuu vakituisesti, on määrittänyt.
- Vanhempainvastuuta lapsen arkeen liittyvissä asioissa käyttävä vanhempi voi käyttää vanhempainvastuuseen kuuluvia oikeuksia itse tai siirtää ne toiselle.
- Tuomioistuin ratkaisee lapsen asuinpaikan ja tapaamisoikeudet lapsen edun mukaisesti. Se ottaa huomioon kaikki olennaiset olosuhteet ja erityisesti vanhempien välisen sopimuksen ja kummankin vanhemman ilmaiseman tahdon edistää lapsen normaalia suhdetta toiseen vanhempaansa.
- Vanhemmalla, joka ei käytä vanhempainvastuuta lainkaan tai käyttää sitä vain osittain, on oikeus saada tietoa siitä, miten vanhempainvastuuta käytetään erityisesti lapsen kasvatukseen ja elinoloihin liittyvissä asioissa.
- Tuomioistuin tekee ratkaisunsa aina lapsen edun mukaisesti. Se pyrkii säilyttämään lapsen tiiviit suhteet

molempiin vanhempiinsa, edistämään yhteisiä sopimuksia ja vahvistamaan ne sekä tekemään päätökset siten, että molemmilla vanhemmilla on laajat mahdollisuudet pitää yhteyttä lapseen ja jakaa vastuuta keskenään.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Huoltajuussopimus on oikeudellisesti sitova, jos sen on hyväksynyt tuomioistuin tai väestörekisteriviranomainen kysymyksiin 6 ja 10 annetuissa vastauksissa esitetyllä tavalla.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Osapuolet voivat käyttää vaihtoehtoisia riidanratkaisukeinoja joko ennen asian viemistä oikeuteen tai tuomioistuinkäsittelyn aikana.

Sovittelu ennen tuomioistuinkäsittelyä

Vanhemmat voivat käyttää julkista tai yksityistä perheasioiden sovittelua ja pyrkiä sovintoon lapsen huollosta ennen asian viemistä oikeuteen.

Portugalissa sovittelu on vapaaehtoista. Lapsiin liittyvän perheriidan osapuolet voivat käyttää yhteisestä sopimuksesta julkista tai yksityistä perheasioiden sovittelijaa ennen asian viemistä oikeuteen. Tuomioistuin voi siirtää asian soviteltavaksi myös oikeudenkäynnin aikana mutta ei voi velvoittaa osapuolia sovitteluun, jos osapuolet eivät suostu sovitteluun tai jos he vastustavat sitä.

Sopimuksen pakollinen vahvistaminen

Kun sovittelussa on päästy sovintoon, sopimuksesta tulee sitova. Sopimus voidaan panna täytäntöön vasta sitten, kun osapuolet ovat hakeneet sen vahvistamista tapauksen mukaan joko tuomioistuimelta tai väestörekisteriviranomaiselta.

Väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa perheasioissa edellytetään, että osapuolet ovat päässeet sopimukseen ennen asian viemistä viranomaisen käsiteltäväksi. Muussa tapauksessa asia kuuluu tuomioistuinten käsiteltäväksi (13. lokakuuta 2001 annetun asetuksen nro 272/2001 12 § - Syyttäviviranomaisen ja väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat menettelyt).

Väestörekisteriviranomainen on toimivaltainen vahvistamaan huoltajuussopimuksen vain, jos se on liitetty avio- tai asumuserosopimukseen molempien osapuolten suostumuksella. Syyttäviviranomaisen on annettava lausunto sopimuksen siitä osasta, joka koskee alaikäisten huoltajuutta, ennen kuin väestörekisteriviranomainen voi vahvistaa sopimuksen.

Jos perhesovittelun puoleen käännetään ennen asian viemistä oikeuteen ja sen ainoana tarkoituksena on sopia alaikäisten lasten huoltajuudesta (eikä sopimusta ole liitetty avio- ja asumuserosopimukseen), osapuolten on pyydettävä toimivaltaista tuomioistuinta vahvistamaan sopimus.

Yksityinen sovittelu

Jos osapuolet käyttävät yksityisiä sovittelupalveluja, heidän on maksettava sovittelijan palkkio. Sovittelusta maksettava palkkio, säännöt ja aikataulu vahvistetaan sovittelupöytäkirjassa, jonka osapuolet ja sovittelija allekirjoittavat sovittelun alussa. Oikeusministeriö ylläpitää sovittelijoista luettelo, josta osapuolet voivat valita haluamansa yksityisen sovittelijan. Luettelo on saatavilla osoitteessa

https://dgpj.justica.gov.pt/Portals/31/GRAL_Media%C3%A7%C3%A3o/Lista_mediadores_SMF_22.06.2022.pdf?ver=pOryP-EUHyj3-8mw8cJ_Kw%3d%3d

Julkinen sovittelu

Jos osapuolet haluavat käyttää julkisia sovittelupalveluja, heidän on otettava yhteyttä oikeuspolitiikan keskusvirastoon (*Direção Geral da Política de Justiça*) kuuluvaan vaihtoehtoisesta riitojenratkaisusta vastaavaan yksikköön (*Gabinete de Resolução Alternativa de Conflitos*) ja varattava aika sovittelua edeltävään alustavaan tapaamiseen. Yhteydenotto voi tapahtua puhelimitse, sähköpostilla tai verkossa osoitteessa <http://smf.mj.pt/> olevalla lomakkeella. Sovittelua edeltävässä alustavassa tapaamisessa osapuolet ja sovittelija allekirjoittavat sovittelupöytäkirjan. Samalla vahvistetaan sovittelun kesto, tapaamisaikataulu ja menettelyn säännöt. Julkisen perhesovittelun kustannukset ovat 50 euroa osapuolta kohden riippumatta sovittelutapaamisten määrästä. Kummankin osapuolen on maksettava tämä 50 euron maksu sovittelun alussa. Julkisessa sovittelussa osapuolet eivät maksa sovittelijoiden palkkioita. Palkkiot maksaa oikeuspolitiikan keskusvirasto laissa vahvistetun taulukon mukaan.

Julkisten sovittelupalvelujen piiriin kuuluvat tapaamiset voidaan järjestää oikeuspolitiikan keskusviraston tiloissa tai osapuolten asuinkunnan tätä varten osoittamissa tiloissa.

Julkisessa sovittelussa osapuolet voivat valita sovittelijan viranomaisten laatimasta sovittelijoiden luettelosta. Sovittelijoiden luettelo on saatavilla edellä mainitulla verkkosivulla.

[Luettelo perheasioiden sovittelujärjestelmän sovittelijoista.](#)

Jos osapuolet eivät valitse sovittelijaa, oikeuspolitiikan keskusvirastoon kuuluva vaihtoehtoisesta riitojenratkaisusta vastaava yksikkö osoittaa heille julkisten sovittelijoiden luettelosta sovittelijan, joka toimii osapuolten asuinpaikan lähellä. Yleensä sovittelijan nimittäminen tapahtuu sähköisesti.

Huom. Perheasioiden sovittelujärjestelmän toiminnasta säädetään 22. lokakuuta 2018 annetussa määräyksessä (*Despacho Normativo*) nro 13/2018.

Oikeusapu (29. heinäkuuta 2004 annettu laki nro 34/2004 – Oikeussuojan saatavuus ja tuomioistuimet)

Jos osapuolet saavat oikeusapua, se voi kattaa myös sovittelun kustannukset.

Sovittelu ja asiantuntijoiden kuultavaksi ohjaaminen tuomioistuinkäsittelyn aikana

(8. syyskuuta 2015 annettu laki nro 141/2015 – Siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys, sellaisena kuin se muutettu 24. toukokuuta 2017 annetulla lailla nro 24/2017)

Jos osapuolet vievät asiansa oikeuteen, käynnistetään siviilioikeudellinen huoltajuusmenettely, jonka tuomari aloittaa järjestämällä vanhempain tapaamisen (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 35 §).

Jos vanhemmat eivät pääse tapaamisessa yhteisymmärrykseen, tuomari keskeyttää menettelyn tapauksen mukaan enintään kolmeksi kuukaudeksi ja ohjaa vanhemmat sovitteluun (jos vanhemmat suostuvat tähän) tai asiantuntijoiden kuultaviksi (johon vanhemmat voidaan velvoittaa) (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 38 §).

Määräajan päätyttyä tuomarille kerrotaan sovittelun tai asiantuntijoiden kuultavina olemisen tuloksesta. Vanhempain tapaamisen jatkamispäivä päätetään sopimuksen aikaan saamiseksi ja/tai vahvistamiseksi (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 39 §).

Elleivät vanhemmat pääse tämän vaiheen päätteeksi sopimukseen, seuraa oikeudenkäynti. Vanhempia pyydetään esittämään vaatimuksensa ja näyttö niiden tueksi. Tuomioistuin tekee asian selvittämistoimet ja antaa ratkaisunsa.

Tietoa sovittelusta on saatavilla osoitteessa <https://dgpj.justica.gov.pt/Resolucao-de-Litigios/Mediacao>.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Aluksi on tärkeää korostaa, että Portugalissa avio- tai asumuseron taikka avioliiton purkamisen yhteydessä sekä tapauksissa, joissa vanhemmat eivät ole olleet avioliitossa tai asuneet yhdessä, huoltajuuspäätös kattaa kolme

tärkeää kysymystä:

- lasten huoltajuus
- tapaamisjärjestelyt
- elatusvelvollisuus.

Alaikäistä lasta koskevan elatusvelvollisuuden katsotaan toisin sanoen kuuluvan vanhempainvastuuseen, ja siitä päätetään lähtökohtaisesti yhdessä muiden vanhempainvastuuseen liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien kanssa. Joissakin tapauksissa päätöstä voidaan pyytää vain alaikäistä koskevan elatusvelvollisuuden vahvistamisesta tai muuttamisesta.

Tuomioistuin voi ratkaista seuraavat asiat (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 6 ja 7 §):

- huoltajuuden ja omaisuuden hallinnan määrääminen
- alaikäisen puolesta liiketoimia suorittavan henkilön sekä huollettavaa lasta tuomioistuimen ulkopuolella edustavan edunvalvojan nimittäminen
- vanhempainvastuusta määrääminen ja siihen liittyvien seikkojen selvittäminen
- alaikäisiin sekä akateemista tai ammatillista koulutusta suorittaviin täysi-ikäisiin tai täysivaltaisiksi julistettuihin alaikäisiin liittyvien elatusvaateiden vahvistaminen
- elatusvaateiden täytäntöönpanomenettelyjen valmistelu ja määrääminen
- alaikäisen luovuttamista koskevien määräysten antaminen
- luvan myöntäminen alaikäisen lailliselle edustajalle tiettyihin toimiin, ilman lupaa tehtyjen toimenpiteiden vahvistaminen ja tiettyjen oikeuksien hyväksymisestä huolehtiminen
- vakuuksista, joita vanhempien on järjestettävä alaikäisten lasten hyväksi, päättäminen
- vanhempainvastuun osittainen tai täydellinen poistaminen sekä vanhempainvastuuta koskevista rajoituksista määrääminen
- äitiyden tai isyyden selvittäminen viran puolesta
- päätöksen tekeminen lapsen etu- ja sukunimestä, jos vanhemmat ovat asiasta erimielisiä
- sijoittamista koskevan päätöksen (*apadrinhamento civil*) tekeminen ja purkaminen
- lapsen sekä sisarusten ja sukulaisten välisestä yhteydenpidosta määrääminen
- kun lapselle on määrätty holhooja tai edunvalvoja, holhoojan tai edunvalvojan palkkion määrääminen, holhoojan, edunvalvojan tai holhouslautakunnan jäsenen luopumis-, vapauttamis- tai irtisanomispyynnön käsitteleminen, tiliotteiden nähtäväksi vaatiminen ja tarkastaminen, luvan antaminen laillisen kiinnityksen korvaamiseen, annetun vakuuden täydentämisestä ja korvaamisesta määrääminen ja tilapäisen edunvalvojan nimittäminen edustamaan lasta tuomioistuimen ulkopuolella
- edunvalvojan nimittäminen edustamaan alaikäistä jokaisessa holhoukseen liittyvässä oikeudenkäynnissä
- päätöksen tekeminen alaikäisten lasten hyväksi järjestettyjen vakuuksien täydentämisestä tai korvaamisesta
- vanhempien hoitamien tilien nähtäväksi vaatiminen ja tarkastaminen.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Pääsääntöisesti ei. Vaikka lapsen huoltajuus on annettu vain toiselle vanhemmalle, vanhempainvastuu lapsen elämään liittyvissä erityisen tärkeissä kysymyksissä kuuluu molemmille vanhemmille, ellei sitä määrätä tuomioistuimen päätöksellä yksinomaan toiselle vanhemmalle (siviililain 1906 §).

Muilta osin kysymystä on käsitelty edellä vastauksessa kysymykseen 4.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Käytännössä yhteishuoltajuus tarkoittaa seuraavaa:

- Molemmat vanhemmat käyttävät vanhempainvastuuta ja päättävät lapsen elämää koskevista asioista

samoin edellytyksin kuin naimisissa ollessaan.

- Lapsi voi asua vuorotellen kummankin vanhemman luona.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempainvastuuseen liittyvien kanteiden vireillepanomenettelyt

Lapsen suojelemiseen liittyvät menettelyt

Jos alaikäisen turvallisuus, terveys, henkinen kehitys tai kasvatusta on vaarassa ja vanhempainvastuuta on rajoitettu jollakin edellä kysymykseen 3 annetussa vastauksessa luetelluista suojeluun liittyvistä toimenpiteistä, käynnistetään suojeluun liittyvä menettely, joka kuuluu tapauksen mukaan joko lasten ja nuorten suojelulautakunnan tai tuomioistuimen toimivaltaan.

Siviilioikeudellinen huoltajuusmenettely

Muissa vanhempainvastuusta määräämiseen liittyvissä tapauksissa, jotka on käyty läpi kysymykseen 7 annetussa vastauksessa, käynnistetään tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva siviilioikeudellinen huoltajuusmenettely.

Väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat menettelyt

Jos on olemassa sopimus huoltajuudesta ja vanhempainvastuun käyttämisestä, menettely käynnistetään väestörekisteriviranomaisessa. Tällainen sopimus on voitu liittää avio- tai asumuserosopimukseen, tai se voi olla niistä erillinen. Väestörekisteriviranomaisen on vahvistettava huoltajuussopimus syyttävään viranomaisesta kuultuaan.

Huom. Kun avioeroasia on tullut vireille vain toisen aviopuolison hakemuksesta, toimivalta on tuomioistuimella ja asiassa noudatetaan vain toisen aviopuolison jättämän avioerohakemuksen käsittelyssä noudatettavaa erityistä menettelyä. Jos osapuolet pääsevät asian käsittelyn aikana sovintoon, tuomioistuin muuttaa menettelyn yhteisen avioerohakemuksen käsittelymenettelyksi ja vahvistaa sopimukset, myös huoltajuussopimuksen, jos osapuolilla on alaikäisiä lapsia.

Muodollisuudet ja liiteasiakirjat (vaihtelevat menettelyn muodon ja toimivaltaisen viranomaisen mukaan)

Lasten ja nuorten suojelulautakunnassa vireille pantu oikeuksien edistämiseen ja suojeluun liittyvä menettely (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 97 § ja sitä seuraavat pykälät)

- Prosessi alkaa kirjallisen ilmoituksen, suullisen nauhoituksen tai suojelulautakunnan tietoon tulleiden tosiseikkojen vastaanottamisesta.
- Alaikäiseen kohdistuvasta vaarasta voi ilmoittaa kuka tahansa henkilö, lasten ja nuorten asioissa toimivaltainen viranomainen tai alaikäinen itse, hänen vanhempansa, hänen laillinen edustajansa tai hänen tosiasiallinen huoltajansa.
- Suojelulautakunnan menettelyyn kuuluvat tietojen keruu, tilanteen kartoittamiseksi tarvittavat haastattelut ja tutkimukset, päätöksen perustelu, asianomaisen toimenpiteen hyväksyminen ja toimenpiteen täytäntöönpano.
- Menettely käydään yksinkertaistettuna. Suojelulautakunnan toteuttamat tai pyytämät toimet kirjataan aikajärjestyksessä edellisessä kohdassa lueteltujen toimien perustaksi.
- Päätös perusteluineen kirjataan tiivistettynä pöytäkirjaan jokaisessa menettelyssä.

Oikeuksien edistämiseen ja suojeluun liittyvä menettely (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 100 §)

- Menettely alkaa syyttäjän, vanhempien, laillisen edustajan, lapsen tosiasiallisen huoltajan tai yli 12-vuotiaan alaikäisen itsensä jättämän vaateen vastaanottamisesta.
- Menettely käsittää tutkimuksen, oikeudenkäynnin, päätöksen ja toimenpiteen täytäntöönpanon.
- Kenenkään osapuolista ei ole pakko nimittää asianajajaa ensimmäisessä oikeusasteessa. Tuomioistuimen on kuitenkin määrättävä alaikäiselle edunvalvoja, kun alaikäisen etu on ristiriidassa vanhempien, laillisen

edustajan tai lapsen huoltajan edun kanssa, kun alaikäinen tätä pyytää tai kun kyseessä on oikeuskäsittely, jossa alaikäisellä on oltava aina asianajaja tai nimetty edunvalvoja.

Siviilioikeudellinen huoltajuusmenettely (Siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys - 12-33 §)

- Menettely alkaa syyttäjän, yli 12-vuotiaan alaikäisen, ylenevässä polvessa olevien sukulaisten, sisarusten tai alaikäisen laillisen edustajan aloitteesta.
- Syyttäjä edustaa alaikäistä erityisesti oikeudessa, nostaa kanteen tämän puolesta, vaatii hullosta määräämistä sekä puolustaa lapsen etua.
- Kyseessä on vapaaehtoinen tuomioistuinmenettely, joka alkaa tuomioistuimessa esitetystä vaatimuksesta, jota vastustetaan.
- Ellei laissa toisin säädetä, asianosaisten on ilmoitettava vaatimuksissaan ja vastineissaan todistajat ja vaadittava kaikkien todisteiden esittämistä.
- Tuomioistuinta avustavat monialaiset asiantuntijaryhmät.
- Lapsella on oikeus tulla kuulluksi. Tuomioistuin arvioi tässä yhteydessä lapsen kykyä ymmärtää asia. Se saattaa käyttää asiantuntijoiden apua.
- Suullisen käsittelyn aikana tuomioistuin kuulee lasta, asianosaisia, perheenjäseniä ja muita tarpeelliseksi katsomiaan henkilöitä.
- Väliaikaisista toimenpiteistä ja turvaamistoimenpiteistä voidaan määrätä missä tahansa menettelyn vaiheessa.
- Tuomioistuin voi määrätä missä tahansa menettelyn vaiheessa julkisen tai yksityisen sovittelun aloittamisesta, jos asianosaiset suostuvat tähän.
- Jos huoltajuusmenettelyssä järjestetään vanhempain tapaaminen eivätkä vanhemmat pääse tapaamisessa sovintoon, tuomioistuin ohjaa vanhemmat sovitteluun (jos nämä suostuvat) tai asiantuntijan kuultaviksi. Ainoastaan siinä tapauksessa, ettei sovintoon päästä millään näistä keinoista, kuullaan lausumat, tutkitaan todisteet, käydään suullinen käsittely ja annetaan ratkaisu.
- Asianosaisilla on oikeus saada tietoonsa asiantuntijoiden antamat tiedot sekä muut oikeudenkäyntiasiakirjoihin liitetyt todisteet ja lausunnot. He voivat pyytää selvityksiä, esittää lisää todisteita tai vaatia lisätietojen pyytämistä. Tuomioistuin voi hylätä tällaiset vaatimukset (ilman asianomaisten muutoksenhakuoikeutta), jos se pitää niitä tarpeettomina, mahdottomina täyttää tai menettelyä aiheettomasti viivästyttävänä.
- Suullinen käsittely nauhoitetaan aina, jos se järjestetään.
- Tuomioistuimen päätös perustellaan.
- Asianajaja on välttämätön vasta muutoksenhakuvaiheessa. Lapselle on kuitenkin nimettävä asianajaja jo ensimmäisessä oikeusasteessa seuraavissa tapauksissa: kun alaikäisen etu on ristiriidassa vanhempien, laillisen edustajan tai tosiasiallisen huoltajan edun kanssa tai kun lapsi pyytää tätä tuomioistuimelta ja on riittävän kypsä esittämään tällaisen pyynnön.
- Lapsen huoltoon liittyvien toimenpiteiden toteuttamista, muuttamista tai lakkaamista koskeviin lopullisiin tai väliaikaisiin päätöksiin voi hakea muutosta, ellei muuta ole nimenomaisesti määrätty.
- Muutosta voivat hakea syyttäjä ja asianosaiset, vanhemmat, laillinen edustaja ja lapsen tosiasiallinen huoltaja.
- Muutoksenhakuja käsitellään kuten tavallisessa riita-asiassa, ja vaatimusten ja vastineiden esittämisen määräaika on 15 päivää.
- Muutoksenhaulla voi olla ainoastaan lakkauttava vaikutus, ellei tuomioistuin toisin määrää.

Väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat asiat (siviililain 1775-1778-A §); 13. lokakuuta 2001 annetun asetuksen nro 272/2001 12-14 § - Syyttäviviranomaisen ja väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat menettelyt)

Kun huoltajuussopimus on liitetty avio- tai asumuserosopimukseen, toimitaan seuraavasti:

- Yhteisesti haettua asumus- tai avioeroa ja omaisuudenjakoa koskeva menettely alkaa puolisoitten tai puolisoitten edustajina väestörekisteriviranomaisessa toimivien henkilöiden allekirjoittamasta hakemuksesta.
- Hakemus tutkitaan yhteistä omaisuutta, avioerosopimusta, puolisoitten välistä elatusuhdetta ja perheen kodin kohtaloa koskevien kysymysten selvittämiseksi. Lisäksi tutkitaan huoltajuutta koskeva sopimus, jos puolisoilla on alaikäisiä lapsia eikä asiasta ole aiempaa tuomioistuimen päätöstä.
- Hakemuksen jälkeen väestörekisteriin tallennetut tiedot tutkitaan automaattisesti heti. Tietokantaan sisältyvät myös tarvittavat asiakirjat, joista tarkistetaan asianosaisten avioliittotodistus ja mahdollinen

rekisteriviranomaisen vahvistama avioehtosopimus (jos aviovarallisuusjärjestelmää ei ole merkitty avioliittotodistukseen).

- Hakemuksen vastaanotettuaan rekisteriviranomainen ilmoittaa puolisoille perhesovittelun mahdollisuudesta.
- Jos asiassa esitetään alaikäisten lasten huoltajuutta koskeva sopimus, menettely siirretään sen hallintoalueen toimivaltaisen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (*tribunal judicial de primeira instância*) syyttäviviranomaiselle, johon väestörekisteritoimisto kuuluu. Syyttäjä ilmoittaa kantansa sopimuksesta 30 päivän kuluessa.
- Jos sopimuksessa ei syyttäjän mukaan oteta asianmukaisesti huomioon alaikäisten etua, asianosaisten voivat tehdä sopimukseen ehdotetut muutokset tai ehdottaa uutta sopimusta, jonka syyttäjä sitten käsittelee.
- Jos syyttäjä katsoo, että sopimuksessa suojataan alaikäisen etu asianmukaisesti tai jos puoliset ovat muuttaneet sopimusta syyttäjän ohjeiden mukaisesti, rekisteriviranomainen tarkistaa lainmukaisten edellytysten täyttymisen ja voi määrätä tässä yhteydessä toimien toteuttamisesta ja tarvittavien todisteiden esittämisestä. Sen jälkeen se hyväksyy hakemuksen.
- Jos hakijat ovat eri mieltä syyttäjän esittämistä muutoksista ja säilyttävät eroaikeensa, asia saatetaan rekisteriviranomaisen alueen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos vanhemmat toivovat päätöstä molempien alaikäisten lasten huoltajuudesta riippumatta siitä, ovatko he olleet naimisissa, tai haluavat muuttaa jo vahvistettua sopimusta, he voivat hakea tätä milloin tahansa mistä tahansa väestörekisteritoimistosta. Tätä varten on esitettävä seuraavat asiakirjat:

- huoltajuuspäätöstä koskeva hakemus
- molempien vanhempien tai heidän edustajiensa allekirjoittama sopimus alaikäisten lasten huoltajuudesta ja elatuksesta.
- Rekisteriviranomainen tarkistaa sopimuksen ja pyytää vanhempia muuttamaan sitä niiltä osin kuin se ei ole alaikäisen edun mukainen.
- Sopimus toimitetaan sitten alaikäisen kotipaikan asiassa toimivaltaisen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen syyttäviviranomaiselle, joka ilmoittaa kantansa 30 päivän kuluessa.
- Ellei syyttäjä vastusta, asia siirretään väestörekisteriviranomaiselle, joka vahvistaa sopimuksen.
- Vahvistamispäätöksellä on tällöin sama vaikutus kuin tuomioistuimen päätöksellä.

Tietoa väestörekisteriviranomaisen toimivallasta on saatavilla osoitteessa http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis.

Viranomaiset, joihin asianosaisten on otettava yhteyttä (tapauksen mukaan tuomioistuin, lasten ja nuorten suojelulautakunta ja väestörekisteriviranomainen)

Tuomioistuinten aineellinen ja alueellinen toimivalta

Vanhempainvastuuta koskevissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin on perheoikeutta ja lapsia koskevia asioita käsittelevä alioikeuden osasto (oikeuslaitoksen organisaatiosta annetun lain 123 §:n 1 momentin d kohta). Perheoikeutta ja lapsia koskevia asioita käsittelevän osaston toimivallan ulkopuolisissa asioissa toimivaltainen on siviilioikeudellisia asioita käsittelevä alioikeuden paikallisosasto tai yleisen toimivallan osasto

Alueelliseen toimivaltaan sovelletaan seuraavia sääntöjä (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 9 §):

- Toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa lapsi asuu asian vireillepanohetkellä.
- Jos alaikäisen asuinpaikka ei ole tiedossa, toimivaltainen on vanhempien asuinpaikan tuomioistuin.
- Jos vanhemmat asuvat eri paikkakunnilla, toimivaltainen on lapsen huoltajana toimivan vanhemman asuinpaikan tuomioistuin.
- Jos huoltajuus on yhteinen, toimivaltainen on sen vanhemman asuinpaikan tuomioistuin, jonka luona lapsi asuu. Jos lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhemman luona, toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa asia on pantu ensimmäisen kerran vireille.
- Jos jokin menettelyistä koskee kahta alaikäistä, joilla on samat vanhemmat mutta jotka asuvat eri paikkakunnilla, toimivalta kuuluu sen paikkakunnan tuomioistuimelle, jossa asia on pantu ensimmäisen kerran vireille.
- Jos jokin menettelyistä koskee useampaa kuin kahta alaikäistä, joilla on samat vanhemmat mutta jotka

asuvat eri paikkakunnilla, toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa suurin osa näistä asuu.

- Jos alaikäinen asuu asian vireille tullessa ulkomailla ja portugalilainen tuomioistuin on kansainvälisesti toimivaltainen, asian käsittelyssä ja ratkaisemisessa toimivaltainen on kantajan tai vastaajan asuinpaikan tuomioistuin.
- Jos kantaja ja vastaaja asuvat ulkomailla ja portugalilainen tuomioistuin on kansainvälisesti toimivaltainen, asian käsittely kuuluu Lissabonissa toimivalle perheoikeutta ja lapsia koskevia asioita käsittelevälle osastolle (*Juízo de Família e Menores de Lisboa*).
- Asian vireillepanon jälkeisillä tosiseikoissa tapahtuvilla muutoksilla ei ole merkitystä, ellei liittymäsäännöissä ja erityislainsäädännössä toisin säädetä.

Lasten ja nuorten suojelulautakuntien aineellinen ja alueellinen toimivalta (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 79 § ja sitä seuraavat pykälät)

Lasten ja nuorten suojelulautakunnat ovat aineellisesti toimivaltaisia menettelyissä, joissa on kyse vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta ja joissa vanhemmat ovat päässeet sovintoon eikä alaikäinen vastusta sovintoa.

Alueelliseen toimivaltaan sovelletaan seuraavia sääntöjä:

- Suojeluun liittyvien toimenpiteiden hyväksymisessä toimivaltainen on alaikäisen asuinpaikan lasten ja nuorten suojelulautakunta tai tuomioistuin. Asuinpaikka määräytyy sen perusteella, missä alaikäinen asuu lautakunnan saadessa tiedon tilanteesta tai oikeuskäsittelyn alkaessa.
- Jos lapsen tai nuoren asuinpaikka ei ole tiedossa eikä sitä voida selvittää, toimivaltainen on sen paikkakunnan suojelulautakunta, jossa lapsi tai nuori oleskelee.
- Lapsen tai nuoren välittömän suojelun edellyttämät kiireelliset toimenpiteet toteuttaa sen paikkakunnan suojelulautakunta, jossa lapsi tai nuori oleskelee.
- Jos lapsi tai nuori vaihtaa asuinpaikkaansa kolmea kuukautta pidemmäksi ajaksi muun kuin välitoimenpiteen hyväksymisen jälkeen, asia siirretään uuden asuinpaikan suojelulautakunnalle.
- Sijaishuoltoa koskevan suojeluun liittyvän toimenpiteen täytäntöönpano ei muuta sijoitetun lapsen tai nuoren asuinpaikkaa.
- Lapsen tai nuoren sijoituskunnan alueella toimivaltainen suojelulautakunta tekee suojeluun liittyvän toimenpiteen hyväksyneen suojelulautakunnan kanssa niin kattavaa yhteistyötä kuin hyväksytyyn toimenpiteen toteuttaminen pyydetyn mukaisesti edellyttää.

Väestörekisteriviranomaisen aineellinen ja alueellinen toimivalta(13. lokakuuta 2001 annetun asetuksen nro 272/2001 6 ja 12-14 § - Syyttäjäviranomaisen ja väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat menettelyt)

Väestörekisteriviranomainen on aineellisesti toimivaltainen vahvistamaan huoltajussopimuksen, joka on toimitettu erikseen tai liitetty puolisoien yhdessä jättämään avio- tai asumuserohakemukseen.

Väestörekisteriviranomainen on aineellisesti toimivaltainen käsittelemään ja ratkaisemaan puolisoien yhdessä jättämät avio- tai asumuserohakemukset sekä vahvistamaan näihin liitetyt huoltajussopimukset.

Alueellista toimivaltaa koskevat säännöt eivät koske väestörekisteriviranomaista. Osapuolet voivat toisin sanoen ottaa yhteyttä mihin tahansa väestörekisteritoimistoon.

Asiaan liittyvä toimivalta (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 81 §)

- Jos saman lapsen kohdalla on pantu erikseen vireille siviilioikeudellinen huoltajussopimus ja suojeluun liittyvä menettely (mukaan lukien lasten ja nuorten suojelulautakunnan käsiteltävänä olevat menettelyt) tai kasvatukseen liittyvä huoltajussopimus, asiat käsitellään yhtenä menettelynä niiden vaiheista riippumatta. Asiassa toimivaltainen tuomari on se, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, kun menettely pantiin vireille ensimmäisen kerran.
- Tätä periaatetta ei sovelleta siviilioikeudellisiin huoltajussopimustapauksiin, joissa on kyseessä viran puolesta tapahtuva äitiyden tai isyyden vahvistaminen, eikä väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluviin menettelyihin tai useampaa lasta koskeviin menettelyihin.
- Kun avio- tai asumuseroasia on vireillä, huoltajuutta, elatusvelvollisuutta ja huoltajuuden poistamista koskevat menettelyt liitetään kyseiseen asiaan.

Jos vaara kohdistuu samanaikaisesti useampaan kuin yhteen lapseen tai nuoreen, voidaan käynnistää yksi ainoa menettely. Jos menettelyjä on aloitettu useampia, ne kaikki voidaan liittää ensimmäisenä aloitettuun menettelyyn, jos tämä on perhesuhteiden kannalta perusteltua (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 80 §).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Menettelyistä on kerrottu edellä kysymykseen 10 annetussa vastauksessa.

Suojeluun liittyvät menettelyt ja siviilioikeudelliset huoltajuusmenettelyt voivat olla kiireellisiä siinä tapauksessa, että viivästyminen voi vahingoittaa lapsen etua. Tällöin asian käsittelyä jatketaan myös tuomioistuimen vapaapäivinä.

Kiireellisissä tilanteissa voidaan aina toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä.

Tuomioistuin menettelee kiireellisessä tapauksessa seuraavasti (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 92 §):

- Saatuaan tiedon alaikäisen henkeä tai fyysistä tai psyykkistä koskemattomuutta uhkaavasta tilanteesta tuomioistuin voi syyttäjän pyynnöstä tehdä 48 tunnin kuluessa väliaikaisen päätöksen. Päätöksellä voidaan vahvistaa välittömästi toteutettavat lastensuojelutoimenpiteet, hyväksyä mikä tahansa laissa säädetyistä suojeluun liittyvistä toimenpiteistä tai määrätä alaikäisen jatkon kannalta asianmukaisista ratkaisuista.
- Tätä varten tuomioistuin tekee välttämättömät selvitykset ja tutkimukset ja määrää tarvittavista toimenpiteistä päätöksensä täytäntöönpanon varmistamiseksi. Se voi käyttää apuna poliisiviranomaisia ja antaa päätöksensä täytäntöönpanosta vastaaville henkilöille etsintäluvan mihin tahansa rakennukseen.

Tuomioistuin menettelee kiireellisessä tapauksessa seuraavasti (vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annetun lain 91 §):

- Kun alaikäisen henki tai fyysinen tai psyykinen koskemattomuus ovat uhattuina eivätkä vanhempainvastuussa olevat henkilöt tai lapsen tosiasialliset huoltajat anna suostumustaan, lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa toimivaltainen viranomainen tai lasten ja nuorten suojelulautakunta toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet alaikäisen suojelemiseksi välittömästi ja pyytää tuomioistuinta tai poliisia puuttumaan asiaan.
- Asiaan puuttuva viranomainen ilmoittaa tilanteesta syyttäjälle välittömästi, tai jos tämä ei ole mahdollista, mahdollisimman pian.
- Ennen kuin tuomioistuin pystyy käsittelemään asian, poliisi saattaa lapsen tai nuoren pois vaarasta ja varmistaa, että tämä saa kiireellistä suojelua sijaiskodissa, lasten ja nuorten suojelemiseen tarkoitettussa laitoksessa tai muussa tarkoitukseen soveltuvassa paikassa.
- Syyttäjä vaatii toimivaltaista tuomioistuinta toteuttamaan kiireellisen menettelyn välittömästi saatuaan ilmoituksen joltakin edellä mainituista viranomaisista.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä. Oikeusapua on saatavilla tuomioistuimessa ja väestörekisteriviranomaisessa käytäviin menettelyihin.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä voi, edellä kysymykseen 10 annetun vastauksen mukaisesti.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta.

Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Huoltajuuspäätöksen noudattamatta jättäminen (siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys – 41 §)

Jos toinen vanhemmista tai kolmas henkilö, jolle lapsi on uskottu, ei noudata lapsen tilanteen suhteen sovittua tai päätettyä ratkaisua, tuomioistuin voi viran puolesta taikka syyttäjän tai toisen vanhemman vaatimuksesta

- määrätä tarvittavat toimenpiteet täytäntöönpanon varmistamiseksi
- määrätä enintään 20 laskentayksikön suuruisen sakon (vuonna 2021 laskentayksikön arvo oli 102,00 euroa)
- ja edellytysten täyttymisen varmistettuaan määrätä laiminlyöneen osapuolen maksamaan korvauksia lapselle, vaatimuksen esittäneelle vanhemmalle tai molemmille.

Jos tuomioistuin on vahvistanut sopimuksen tai antanut ratkaisunsa, vaatimus liitetään asiaan, jota käsiteltäessä sopimus on tehty tai päätös on annettu. Jos toimivaltasääntöjen mukaan laiminlyöntiasiaissa toimivaltainen on muu tuomioistuin, vaatimus siirretään sen käsiteltäväksi.

Kun vaatimus on esitetty ja liitetty aiempaan asiaan, tuomioistuin kutsuu vanhemmat tapaamiseen tai poikkeustapauksessa antaa asian vastaajalle tiedoksi ja pyytää tätä antamaan vastineensa viiden päivän kuluessa.

Vanhemmat voivat sopia tapaamisessa lapsen edun mukaisista muutoksista huoltajuussopimukseen.

Jos tapaamisjärjestelyjä ei ole noudatettu eikä vastaaja osallistu vanhempain tapaamiseen tai esitä vastinettaan tai vastineessa esitetyt väitteet ovat ilmeisen perusteettomia, tuomioistuin voi määrätä lapsen luovutettavaksi tapaamisiin. Tuomioistuin myös täsmentää, missä tapaamisten tulisi tapahtua, ja määrää tuomioistuimen asiantuntijoiden läsnäolosta.

Vastaajalle ilmoitetaan, että lapsi on luovutettava määrätyn mukaisesti tapaamisiin sakon uhalla.

Ellei vanhempain tapaamista kutsuta koolle tai elleivät vanhemmat pääse sovintoon, tuomioistuin ohjaa asianosaiset sovitteluun (jos vanhemmat suostuvat) tai erityisasiantuntijan kuultaviksi ja tekee ratkaisunsa tämän jälkeen.

Jos sakko määrätään eikä sitä makseta kymmenen päivän kuluessa, täytäntöönpano liitetään menettelyyn.

Tästä tapauksesta säädetään huoltajuusmenettelystä 8. syyskuuta 2015 annetussa laissa nro 141/2015 (*Regime Geral do Processo Tutelar Cível*), joka on saatavilla osoitteessa

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo.

Elatusapuvaateiden täytäntöönpano

Elatusapuvaateiden täytäntöönpanossa voidaan käyttää kolmea vaihtoehtoista menetelmää: edellä mainittua huoltajuuspäätöksen noudattamatta jättämisessä sovellettavaa menettelyä, jäljempänä mainittua elatusapuvaateiden ennakkotäytäntöönpanomenettelyä ja viimeiseksi mainittua elatusapuvaateiden erityistä täytäntöönpanomenettelyä.

Elatusapuvaateiden ennakkotäytäntöönpanomenettely (huoltajuusmenettelystä annetun lain 48 §)

Kun henkilö, joka on tuomioistuimen määräyksestä elatusvelvollinen, ei suorita elatusmaksujaan kymmenen päivän kuluessa eräpäivästä, toimitaan seuraavasti:

- Jos kyseessä on julkisen sektorin työntekijä, erääntyneet määrät pidätetään palkasta tuomioistuimen työnantajalle esittämän maksuvaateen perusteella.
- Jos kyseessä on yksityisen sektorin palkkatyöntekijä, määrät pidätetään ansioista tai palkasta. Tästä ilmoitetaan työnantajalle, joka on velvollinen pidättämään ja tallettamaan kyseiset määrät.
- Jos henkilö saa vuokratuloja, eläkettä, etuuksia, välityspalkkioita, korkotuottoja, palkkioita, lisäpalkkioita, avustuksia tai muita vastaavia tuloja, näistä suorituksista tehdään pidätykset, kun ne erääntyvät

maksettaviksi. Pidätykset on annettava tiedoksi tarvittavalla tavalla, ja tiedoksisaaajien on talletettava kyseiset määrät.

Pidätetyillä määrillä katetaan myös aiemmin erääntyneet elatusmaksut, jotka suoritetaan suoraan elatusmaksut saaville henkilöille.

Elatusapuvaateiden erityinen täytäntöönpanomenettely

Jos elatusapuun oikeutettu on alaikäinen, hän voi vaihtoehtoisesti panna vireille elatusapuvaateiden erityisen täytäntöönpanomenettelyyn, josta säädetään siviiliprosessilain (*Código de Processo Civil*) 933 §:ssä. Tällä tavoin velkoja voi yhden kanteen avulla periä kaikki elatussaatavansa riippumatta siitä, onko niiden maksu jo erääntynyt. Täytäntöönpanotoimia koskevassa kanteessa velkojalla on käytettävissään laajempia pakkotoimia, kuten ulosmittaus ja tulojen tallettaminen.

Elatusapuvaateiden erityisessä täytäntöönpanomenettelyssä velkoja voi vaatia, että osa velallisen saamista tuloista, palkasta tai eläkkeistä siirretään velkojalle tai että velallisen tuloja talletetaan maksujen maksamista varten. Tulojen siirtäminen tai tallettaminen tapahtuu takavarikosta erillisenä, ja sen tarkoituksena on kattaa sekä erääntyneet että erääntyvät maksut.

Mikäli hakija vaatii rahamäärän, palkan tai eläkkeen tallettamista, asia saatetaan sen tahon tietoon, joka vastaa näiden maksamisesta tai asiaa koskevien asiakirjojen käsittelystä, jotta talletettava määrä annettaisiin suoraan velkojalle. Talletettava määrä siirretään kuukausittain hakijan pankkitilille, jonka tilinumero on ilmoitettava täytäntöönpanohakemuksessa.

Kun velkoja vaatii tulojen tallettamista, sen on ilmoitettava, mistä omaisuudesta talletukset on tehtävä. Täytäntöönpanoviranomainen suorittaa tallettamisen niiden määrien osalta, joita se pitää riittävinä erääntyneiden ja erääntyvien maksujen kattamiseen.

Velkoja voi myös vaatia velallisen omaisuuden takavarikointia. Takavarikointi voi koskea kiinteää tai irtainta omaisuutta, pankkitalletuksia, luotto-oikeuksia, liikeyrityksiä tai yhtiöiden osakkuuksia.

Jos takavarikoitua omaisuutta on myyty elatusapuvelan maksamiseksi, täytäntöönpanon elatusavun ylittävää määrää ei saa määrätä palautettavaksi velalliselle ennen kuin on osoitettu, että erääntyvien maksujen maksamiseen on varattu tuomarin asianmukaiseksi katsoma määrä, paitsi jos velallinen on antanut vakuuden tai muun asianmukaisen takeen.

Tiedoksianto velalliselle tapahtuu vasta tulojen takavarikon, siirron tai tallettamisen jälkeen. Täytäntöönpanoa tai ulosmittausta ei keskeytetä velallisen vastustuksen perusteella.

Jos elatusavun muuttamista tai lopettamista koskeva hakemus esitetään samaan aikaan, kun vireillä on elatusvaateiden erityinen täytäntöönpanomenettely, hakemus liitetään täytäntöönpanomenettelyyn.

Siviiliprosessilain ajantasainen versio on saatavilla osoitteessa

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Tunnustaminen

Toisessa jäsenvaltiossa annettu huoltajuuspäätös, joka on sitova 25. kesäkuuta 2019 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111 (Bryssel II a -asetus) mukaisesti, tunnustetaan automaattisesti. Mitään erityistä menettelyä päätöksen tunnustamiseksi ei siis tarvita.

Jotta uudelleenlaaditussa Bryssel II a -asetuksessa tarkoitettu toisessa jäsenvaltiossa annettu huoltajuuspäätös voidaan panna Portugalissa täytäntöön, asianomaisen osapuolen on haettava tuomioistuimelta kyseisen päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista.

Uudelleenlaaditun Bryssel II a -asetuksen 42 artiklassa säädetään kuitenkin kahdesta tilanteesta, joissa täytäntöönpanokelpoisuutta ei tarvitse hakea vaan toisessa jäsenvaltiossa annettu päätös voidaan panna täytäntöön, kun alkuperäinen tuomioistuin on antanut tuomiosta todistuksen uudelleenlaaditussa Bryssel II a -asetuksessa säädetyn mukaisesti. Tämä koskee tapaamisoikeutta koskevia päätöksiä ja lapsen palauttamista koskevia päätöksiä, jotka toimivaltainen tuomioistuin on antanut sen jälkeen, kun lapsen palauttamatta jättämisestä on tehty päätös Haagissa vuonna 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen 13 artiklan nojalla.

Alueellinen toimivalta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa hakemuksessa

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen liittyvästä alueellisesta toimivallasta on säädetty uudelleenlaaditussa Bryssel II a -asetuksessa seuraavasti: hakemuksen käsittelee sen henkilön asuinpaikan tuomioistuin, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, sen lapsen asuinpaikan tuomioistuin, johon elatusvelvollisuus kohdistuu, tai, jos näitä yhdistäviä tekijöitä ei ole, täytäntöönpanopaikan tuomioistuin.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen vaatimukset ja siihen liitettävät asiakirjat

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen vaatimuksista ja siihen liitettävistä asiakirjoista on säädetty uudelleenlaaditussa Bryssel II a -asetuksessa. Hakijan on liitettävä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen seuraavat asiakirjat: oikeaksi todistettu jäljennös tuomiosta, todistus tuomiosta uudelleenlaaditun Bryssel III a -asetuksen liitteellä II ja yksipuolisen tuomion ollessa kyseessä asiakirja, joka osoittaa vastaajan hyväksyneen tuomion yksiselitteisesti.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen sovellettava uudelleenlaaditun Bryssel II a -asetuksen mukainen menettely

Hakemukseen sovellettavassa menettelyssä noudatetaan uudelleenlaaditun Bryssel II a -asetuksen säännöksiä. Kaikessa muussa, josta ei ole säädetty kyseisessä asetuksessa, noudatetaan Portugalin siviilioikeuden säännöksiä.

Asetuksen perusteella täytäntöönpanokelpoisuutta koskevaa päätöstä ei edellä kontradiktorinen menettely ja hakemus voidaan hylätä ainoastaan jollakin kyseisessä asetuksessa säädetyllä perusteella. Kumpi tahansa asianosaisista voi hakea muutosta täytäntöönpanokelpoisuutta koskevaan päätökseen säädettyissä määräaajoissa. Portugalilainen tuomioistuin voi määrätä ulkomailla annetun päätöksen osittain täytäntöönpanokelpoiseksi, mutta se ei voi tarkastella uudelleen päätöksen asiasisältöä.

Sovellettavat Portugalin siviilioikeuden säännökset

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus on jätettävä perheoikeutta ja lapsia koskevia asioita käsittelevään alioikeuden osastoon (*Juízo de família e menores do tribunal de comarca*). Alueilla, joilla ei ole tällaista osastoa, hakemus on jätettävä siviilioikeudellisia asioita käsittelevään alioikeuden paikallisosastoon (*juízo local cível*) tai yleisen toimivallan osastoon (*juízo de competência genérica*).

Hakemus käsitellään tavanomaisena kanteena noudattaen Portugalin siviiliprosessilakia. Uudelleenlaaditusta Bryssel II a -asetuksesta johtuvat erityispiirteet otetaan menettelyssä huomioon.

Koska muutoksenhakemus on otettava aina tutkittavaksi vaatimuksen arvosta riippumatta, asianajajan nimittäminen on pakollista.

Syyttäjä voi toteuttaa toimia ajaakseen alaikäisen etuja.

Alkuperäisessä hakemuksessa on ilmoitettava (siviiliprosessilain 552 §)

- tuomioistuin ja jaosto, jolle kanne esitetään, ja osapuolten henkilötiedot, joista käyvät ilmi osapuolten nimet, kotipaikka tai päätoimipaikka ja mahdollisuuksien mukaan sosiaaliturva- ja verotunnukset, ammatit ja työpaikat
- oikeudellisen edustajan toimitilan osoite
- kanteen tyyppi
- kanteen perusteena olevat keskeiset tosiseikat ja kanteen oikeudelliset perusteet
- vaatimus

- vaatimuksen rahamääräinen arvo
- täytäntöönpanoviranomainen, jonka vastuulla on antaa haaste tiedoksi, tai tiedoksiannosta vastaava oikeudellinen edustaja
- todisteet; tässä tapauksessa hakemuksen mukaan on liitettävä uudelleenlaaditussa Bryssel II a -asetuksessa säädetyt asiakirjat
- tosite tarvittavan tuomioistuinmaksun suorittamisesta tai todiste myönnetystä oikeusavusta, jolloin hakemuksen tekijä vapautuu kyseisestä maksusta; todiste on toimitettava myös siinä tapauksessa, että maksusta on vapauduttu alkuperäisessä jäsenvaltiossa.

Oikeudellinen edustaja toimittaa alkuperäisen hakemuksen ja liiteasiakirjat sähköisesti tuomioistuinten tietojärjestelmän kautta osoitteessa <https://citius.tribunaisnet.mj.pt/>.

Samaa menettelyä sovelletaan, kun kanteen nostaa syyttäjä alaikäisen etua ajaakseen. Syyttäjä on vapautettu maksuista, kun hän ajaa alaikäisen etua.

Tietojärjestelmän käyttö edellyttää, että asianajajat, asianajajaharjoittelijat ja toimistoasianajajat rekisteröityvät järjestelmän käyttöoikeuksista vastaavaan yhteisöön.

Jos asia ei edellytä edustajan nimittämistä eikä asianosaisella ole edustajaa tai jos asianosaisella on edustaja, mutta edustajalla on perusteltu syy olla suorittamatta menettelyyn liittyviä toimia tietojen toimittamiseksi sähköisesti, alkuperäinen hakemus ja liiteasiakirjat voidaan toimittaa jollakin seuraavista tavoista:

- jättämällä ne tuomioistuimen kansliaan, jolloin asiakirjat katsotaan toimitetuksi kyseisenä päivänä
- postitse kirjattuna kirjeenä, jolloin asiakirjat katsotaan toimitetuksi kirjatun kirjeen postileiman päivänä
- toimitus faksilla, jolloin menettelyyn liittyvä asiakirja katsotaan toimitetuksi lähetyspäivänä.

Alkuperäinen hakemus ja sen liiteasiakirjat kirjataan tuomioistuimessa vastaanotetuiksi ja jaetaan eteenpäin. Tuomari tarkistaa, että kaikki tarvittavat tiedot ja asiakirjat on toimitettu eikä uudelleenlaaditun Bryssel II a -asetuksen mukaisia hylkäämisperusteita ole, ja julistaa päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi. Täytäntöönpanokelpoisuutta koskeva päätös annetaan sitten tiedoksi asianosaisille.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Uudelleenlaaditun Bryssel II a -asetuksen 30 artiklan mukaan asianosainen voi hakea toisessa jäsenvaltiossa annetun vanhempainvastuuta koskevan päätöksen tunnustamista jättämistä jäsenvaltiossa.

Edellä kysymykseen 15 annetussa vastauksessa on kerrottu, mikä tuomioistuin on Portugalissa toimivaltainen ja mitä prosessioikeuden säännöksiä tässä sovelletaan. Tällöin kyseessä on yleinen negatiivinen vahvistuskanne (*ação comum declarativa de simples apreciação negativa*). Tämä vaikuttaa todistustaakkaa koskeviin sääntöihin, sillä Portugalin lainsäädännön mukaan negatiivisessa vahvistuskanteessa vastaajan on näytettävä toteen vaaditun oikeuden perustana olevat tosiseikat (siviililain 343 §:n 1 momentti).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten välisessä suhteessa sovelletaan (siviililain 57 §)

- sen valtion lakia, jonka kansalaisia molemmat vanhemmat ovat

tai jos tällaista ei ole

- vanhempien yhteisen vakituisen asuinvaltion lakia

tai jos vanhemmat asuvat vakituisesti eri valtioissa

- lapsen ”henkilökohtaista” lakia.

Tällä tarkoitetaan sen valtion lakia, jonka kansalainen lapsi on (siviililain 31 §).

Jos kyseessä on valtioton henkilö, sovelletaan sen valtion lakia, jossa henkilö asuu. Jos valtioton henkilö on kuitenkin alaikäinen tai julistettu vajaavaltaiseksi, sovelletaan hänen laillisen asuinpaikkansa lakia (siviililain 32 §:n 1 ja 2 momentti).

Sovellettava lainsäädäntö

- [Siviililaki](#)
- [Siviiliprosessilaki](#)
- [Sovitteluun sovellettavat yleiset periaatteet](#)
- [Perheasioiden sovittelujärjestelmä \(määräys nro 13/2018, annettu 22. lokakuuta 2018\)](#)
- [Siviilioikeudellisen huoltajuusmenettelyn oikeudellinen kehys](#)
- [Vaarassa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta annettu laki](#)
- [Oikeuslaitoksen organisaatiosta annettu laki](#)
- [Oikeussuojan saatavuus ja oikeus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi](#)
- [Syyttäviviranomaisen ja väestörekisteriviranomaisen toimivaltaan kuuluvat menettelyt](#)
- [Asetus \(EU\) 2019/1111, annettu 25 päivänä kesäkuuta 2019, tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta \(uudelleenlaadittu\)](#)

Huomautus:

Näillä tietosivuilla esitetyt tiedot eivät sido siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteitä, tuomioistuimia tai muita viranomaisyksiköitä. Näistä tiedoista huolimatta on syytä perehtyä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Säännöksiä ajantasaistetaan usein, ja myös oikeuskäytäntö kehittyy ajan myötä.

Tämä verkkosivu on osa [Sinun Eurooppasi](#) -sivustoa.

[Anna palautetta](#) sisällön hyödyllisyydestä.

Päivitetty viimeksi: 05/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.